

TÜRKİYE'DE SEÇMEN YAPISI

TÜRKİYE'DE SEÇMEN YAPISI:

Beş İdeolojik Küme ve Siyasal Yansımaları

Bu analiz, 1251 kişilik bir örneklemede seçmenleri ideolojik tutumlarına göre beş kümeye ayırarak Türkiye'deki siyasal ayrışmanın boyutlarını incelemeyi amaçlamaktadır. Geleneksel sağ-sol eksen, günümüz seçmen davranışlarını ve değer ayrışmalarını açıklamada yetersiz kalmaktadır. Sadece sağ-sol terimleriyle seçmenleri tanımlamak, örneğin bir milliyetçi muhafazakâr ile bir dindar demokrat arasındaki farkı gözden kaçırmaktadır. Bu nedenle çalışma, sağ-sol ölçeğinin ötesine geçerek seçmenleri daha zengin ideolojik eksenler üzerinde konumlandırmayı hedeflemektedir.

Yeni tanımlanan beş ideolojik küme, siyasal kutuplaşmanın farklı boyutlarını ortaya koymaktadır. Bu kümeler sayesinde, seçmenlerin değer öncelikleri ve siyasal eğilimleri muhafazakârlık, yönetim biçimi tercihi ve kültürel özgürlükler gibi eksenler bazında daha net görülmektedir. Analiz, mevcut siyasal dengeleri anlamada önemli bir boşluğu doldurmakta; özellikle partilerin tabanları arasındaki örtüşme ve ayrışmaları, salt sağ-sol ayrımının yakalayamadığı şekilde aydınlatmaktadır. Özetle, çalışmanın amacı Türkiye'deki siyasal rekabeti şekillendiren temel değer çatışmalarını çözümlmek ve partiler arası seçmen geçişlerinin hangi ideolojik hatlarda mümkün olabileceğine dair kanıta dayalı içgörüler sunmaktır.

YÖNTEM VE KÜMELERİN ÖZETİ

Araştırmada çok aşamalı bir kümeleme yöntemi kullanılmış; seçmen tutumları üç ana ideolojik eksende ayrı ayrı gruplandırıldıktan sonra nihai kümeler elde edilmiştir. İlk olarak muhafazakârlık, yönetim biçimi tercihi ve kültürel özgürlükler eksenlerindeki anket soruları kullanılarak her ekseninde K-Ortalamalar yöntemiyle alt kümeler belirlenmiştir. Örneğin muhafazakârlık ekseninde seçmenler beş gruba ayrılmış; bu gruplardan “Mutlak Muhafazakâr Dindarlar”, “Pragmatik Otoriterler”, “Laik Gelenekselciler”, “Seküler Liberaller” ve “Dindar Liberaller” gibi alt segmentler tanımlanmıştır. Benzer şekilde yönetim biçimi ekseninde “Parlamente Sistem Savunucuları” ve “Mutlak Otoriterler” gibi tutum kümeleri ve kültürel özgürlükler ekseninde “Her İkiye de Karşıt (Alevi ve Kürt haklarına kapalı)”, “Alevi Odaklılar”, “Kürtçe Odaklılar” ve “Kapsayıcı Demokratlar” alt grupları elde edilmiştir. Son olarak, klasik sağ-sol öz konumlanma sorusu da ölçek yerine üç kategoriye (sol, merkez, sağ) ayrılarak eklenmiş ve TwoStep kümeleme analiziyle bu farklı boyutlar birleştirilerek beş nihai ideolojik küme tanımlanmıştır.

Ortaya çıkan beş ideolojik grup, seçmenlerin temel değer setlerine göre ayrıştığını göstermektedir. Kümeler ve temel özellikleri kısaca şöyle özetlenebilir:

- Otoriter/Muhafazakâr Sağ
- Uzlaşmacı/Statükocu Merkez
- Muhafazakâr Demokratlar
- Sol-Sekülerler
- Özgürlükçü Merkez

- Otoriter/Muhafazakâr Sağ: Dini değerleri ve otoriter yönetimi güçlü biçimde destekleyen, toplumsal konularda oldukça muhafazakâr tutumlu seçmenlerden oluşmaktadır. Ankete katılanların %27,8'inin yer aldığı bu grup, Türkiye'deki en büyük seçmen kümesidir. Devlet yönetiminde otoriteyi ve geleneksel değerleri merkeze alan bu seçmenler, diğer gruplardan özellikle demokrasi ve özgürlükler konusundaki mesafeli duruşlarıyla ayrılmaktadır.
- Uzlaşmacı/Statükocu Merkez: İdeolojik olarak merkeze yakın, keskin görüşlerden kaçınan ve mevcut düzenin korunmasından yana seçmenleri barındırmaktadır. Yaklaşık %16,8 civarında bir seçmen kitlesiyle üçüncü büyük kümedir. Bu grup, sosyal ve siyasal değişime temkinli yaklaşmakla birlikte otoriterlik düzeyi daha düşük, zaman zaman uzlaşmaya açık bir profile sahiptir. Diğer kümelerle karşılaştırıldığında, bu seçmenlerin aşırılıklardan uzak durarak merkezde konumlandığı görülmektedir.
- Muhafazakâr Demokratlar: Dini değerleri önemli bulan ancak demokrasi ve çoğulculuğa da vurgu yapan muhafazakâr seçmenlerden oluşur. Toplam seçmenin yaklaşık dörtte birini (%24,3) kapsayan bu küme, inanç ekseninde muhafazakâr olmakla beraber yönetim biçimi ve özgürlükler konusunda daha demokratik tutumlar sergiler. Bu küme, otoriter-sağ gruptan farklı olarak, güçlü lider yerine daha uzlaşmacı ve demokratik süreçleri benimsemeye yatkındır. Dindarlık ile demokrasiyi bağdaştıran tutumları nedeniyle diğer gruplar arasında özel bir konuma sahiptir.
- Sol-Sekülerler: Laik yaşam biçimini ve demokratik değerleri kararlılıkla savunan, otoriter eğilimlere en uzak seçmen grubudur. Toplamın yaklaşık %13,3'ünü oluşturan bu küme en küçük gruptur. Bu seçmenler, devletin din işlerinden ayrılmasını, bireysel özgürlükleri ve parlamenter sistemi güçlü biçimde desteklerler. Kürtçe'nin kamusal kullanımı veya Alevilerin talepleri gibi kültürel özgürlük konularında da en kapsayıcı tutumlar bu grupta görülmektedir. Bu nedenle Sol-seküler grup, diğer kümelere kıyasla otoriter-muhafazakâr değerlerden keskin biçimde ayrılmaktadır.
- Özgürlükçü Merkez: Klasik sağ-sol kutuplaşmasına daha az angaje, pragmatik ve liberal değerleri benimseyen merkez seçmenidir. Yaklaşık %17,8'lik bir seçmen dilimini temsil eden bu küme, ekonomik ve sosyal konularda görece liberal (özgürlükçü) tavır alırken ideolojik dogmatizmden uzak durur. Ne tam olarak seküler sol ne de muhafazakâr sağ içerisinde yer alırlar; somut sorunlara pratik çözümler odaklı, merkeze yakın profilleriyle dikkat çekerler. Bu seçmenler, yönetim sistemi olarak demokrasiye bağlı ama aynı zamanda istikrarı da önemseyen, pragmatik yaklaşımlarıyla öne çıkmaktadır.

Tablo 1. Beş İdeolojik Kümenin Özellikleri ve Büyüklükleri

İdeolojik Küme	Seçmen Oranı (%)	Belirgin Özellikler
1.Otoriter/Muhafazakâr Sağ	%27,8	Aşırı muhafazakâr, otoriter; güçlü lider ve geleneksel değer vurgusu yüksek.
2. Uzlaşmacı/Statükocu Merkez	%16,8	Merkezci ve uzlaşmacı; radikal değişimlere mesafeli, mevcut düzeni korumaya eğilimli.
3. Muhafazakâr Demokratlar	%24,3	Dindar-muhafazakâr fakat demokrasi yanlısı; parlamenter sistemi destekleyen, otoriterliğe mesafeli.
4. Sol-Sekülerler	%13,3	Laik ve sol eğilimli; kültürel özgürlükleri ve azınlık haklarını savunan, otoriterliğe karşı.
5. Özgürlükçü Merkez	%17,8	İdeolojik olarak ortada. Ne katı muhafazakâr ne keskin seküler, bireysel özgürlük ve pratik çözümlere odaklı.

Bu beş ideolojik küme, özellikle dindarlık ve toplumsal değerler, yönetim anlayışı ve kültürel kimlik talepleri konularında birbirlerinden belirgin şekilde ayrılmaktadır. Örneğin otoriter-muhafazakâr sağ grup ile Sol-seküler grup hemen her başlıkta zıt tutumlar sergilerken, Muhafazakâr Demokratlar ve özgürlükçü merkez ara konumlarıyla kutuplar arasında köprü işlevi görebilmektedir. Kümelerin büyüklükleri de dikkate alındığında, Türkiye seçmeninin önemli bir kesiminin (Muhafazakâr Sağ ve Muhafazakâr Demokratlar gruplar, toplamın %52,1'i) muhafazakâr değer setine bağlı olduğu ve buna karşın hatırı sayılır bir kesiminin de (%31,1) seküler veya liberal değerler etrafında toplandığı anlaşılmaktadır. Bu durum, siyasal rekabetin salt partiler arası değil, aynı zamanda bu temel değer kümeleri arası bir mücadele şeklinde yaşandığına işaret etmektedir.

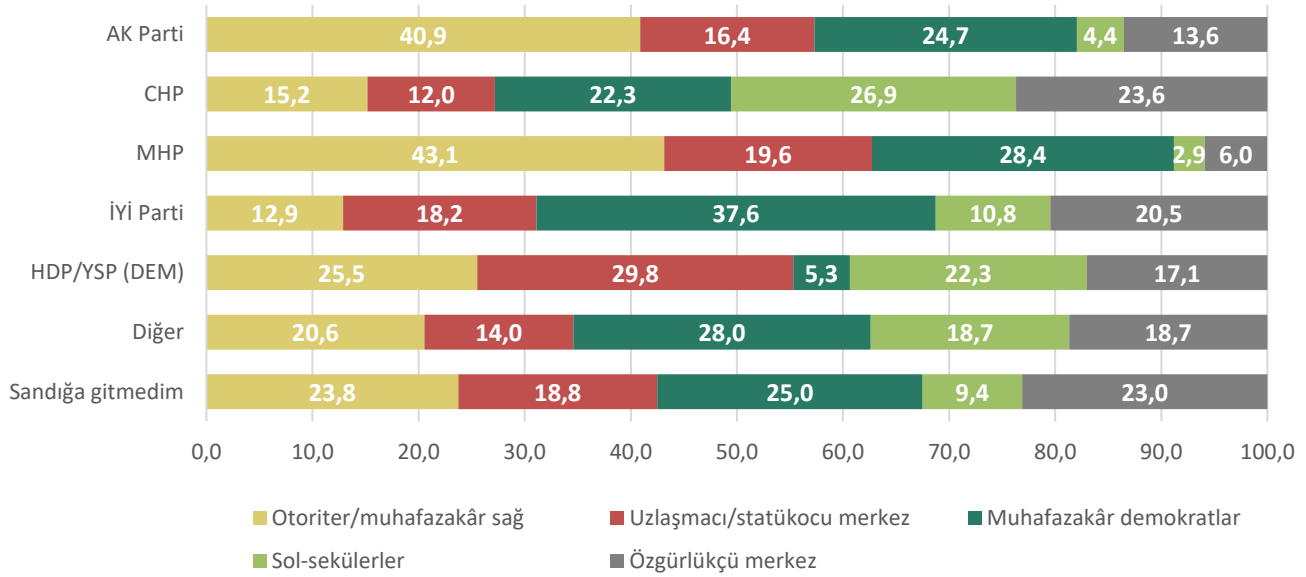
PARTİLERİN İDEOLOJİK KÜMELERE DAĞILIMI

Bu analizdeki temel bulgu, siyasi partilerin seçmen tabanlarının tanımlanan beş ideolojik küme arasında belirgin biçimde farklılaştığını göstermektedir. Cumhur İttifakı'nı oluşturan AK Parti ve MHP seçmenlerinin büyük çoğunluğu ideolojik olarak örtüşmektedir. AK Parti seçmeninin yaklaşık %65'i Otoriter/Muhafazakâr Sağ (%40,9) ve Muhafazakâr Demokratlar (%24,7) kümelerinde toplanırken, MHP seçmeninin de neredeyse üçte ikisi bu iki muhafazakâr grupta yer almaktadır. Bu yoğunlaşma, Cumhur İttifakı'nın tabanının güçlü ve homojen bir muhafazakâr zemine yaslandığını ortaya koyar.

Buna karşılık CHP seçmenleri, Sol-Seküler (%26,9) ve Özgürlükçü Merkez (%23,7) kümelerinde en yoğun desteği alarak daha seküler-demokrat ve liberal değerlere yakın bir profil çizmektedir; yine de seçmenlerinin hatırı sayılır bir kesimi (%22,3) Muhafazakâr Demokrat grupta bulunmaktadır. İYİ Parti ise Muhafazakâr Demokratlar (%37,6) ve Özgürlükçü Merkez (%20,4) kümelerinde yoğunlaşarak hem milliyetçi-muhafazakâr hem de liberal merkezden oy alabilen, görece daha dağınık bir ideolojik yelpazeye sahiptir.

Son olarak, DEM Parti seçmenleri ideolojik olarak en heterojen yapıyı sergiler; tabanları Uzlaşmacı Merkez, Muhafazakâr Sağ ve Sol-Seküler gruplarına önemli oranlarda dağılmış durumdadır ve bu durum, Kürt seçmen tabanının ideolojik olarak tek bir sol bloktan oluşmadığını, farklı değer setlerini barındırdığını göstermektedir.

Şekil 1. Partilerin Mayıs 2023'te aldıkları oyun ideolojik kümelere dağılımı (%)

Not: Her bir parti sütunu, o partiyi destekleyen seçmenlerin beş ideolojik küme arasında yüzde olarak dağılımını göstermektedir.

İdeolojik kümelerin parti tercihlerine göre incelenmesi, seçmen davranışlarının net bir fotoğrafını sunmaktadır. Otoriter/Muhafazakâr Sağ küme, neredeyse %60'ı AK Parti (%46,2) ve MHP'den (%12,9) oluştuğu için büyük ölçüde Cumhur İttifakı'nın kalesi konumundadır; bu grupta CHP'nin (%12,7) ve sandığa gitmeyenlerin (%11,2) oranı düşüktür.

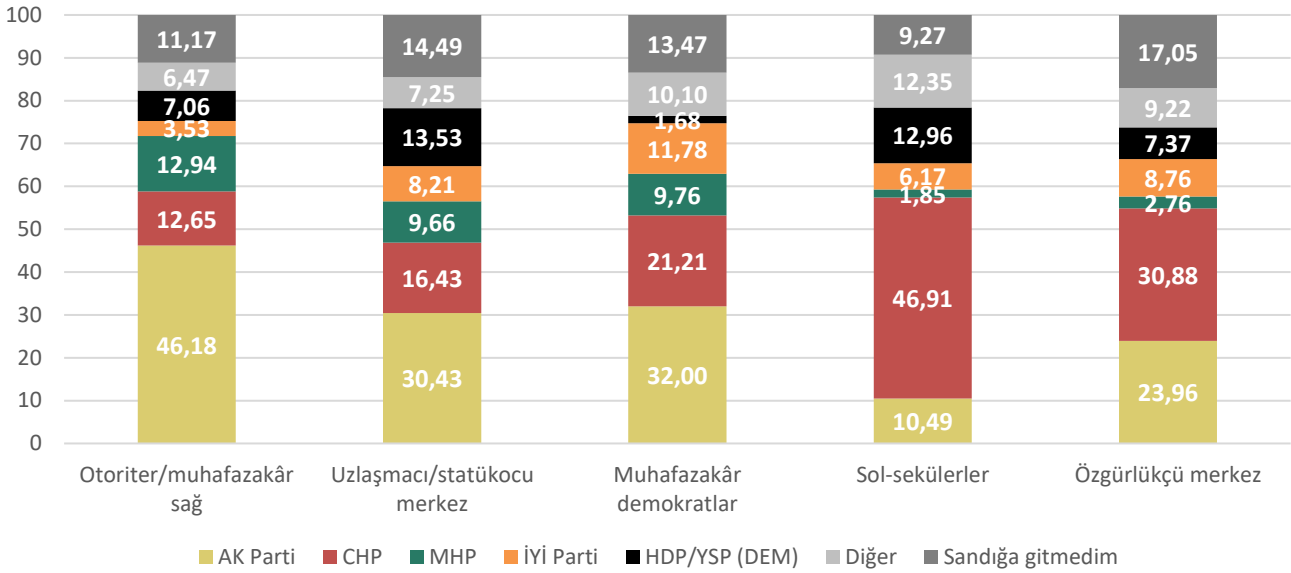
Tam tersi bir görünüm sergileyen Sol-Sekülerler kümesi ise, seçmenlerinin yaklaşık yarısının (%47) CHP'ye oy vermesiyle CHP'nin baskın olduğu alandır ve muhafazakâr sağ partilerin (AK Parti ve MHP) tabanı bu kümede yok denecek kadar azdır.

Muhafazakâr Demokratlar kümesi oyların nispeten daha dağınık olduğu bir alandır; burada AK Parti en büyük paya sahip olsa da (%32), CHP, MHP ve İYİ Parti gibi farklı partilerden önemli ölçüde oy almaktadır.

Uzlaşmacı merkez kümesi de heterojen bir yapıdadır; bu grupta AK Parti en yüksek paya (%30,4) sahip olmakla birlikte, CHP ve DEM'in de ciddi bir temsiliyeti vardır.

Son olarak, Özgürlükçü Merkez kümesi, CHP'nin en yüksek payı (%30,9) almasına rağmen AK Parti'nin de hatırı sayılır bir desteğe (%24) sahip olduğu, bu grubun aynı zamanda en yüksek oranda sandığa gitmeyen seçmeni (%17,1) barındırdığı dikkat çeken bir segmenttir; bu durum, merkez ve liberal değerlere yakın seçmenin siyasi sistemde temsil sorunu yaşadığını düşündürmektedir.

Şekil 2. İdeolojik kümelerin 14 Mayıs 2023 oy tercihleri dağılımı (%)

Not: Her bir ideolojik küme sütunu, o kümeye mensup seçmenlerin ilgili seçimde hangi partiye oy verdiğini (veya sandığa gitmediğini) göstermektedir.

Yukandaki grafikler birlikte değerlendirildiğinde, partilerin tabanlarının büyük ölçüde belirli ideolojik segmentlerde kümелendiği, bazı partilerin ise birden çok ideolojik gruptan önemli destek aldığı anlaşılmaktadır. Örneğin AK Parti ve MHP seçmenleri daha çok otoriter-muhafazakâr ve dindar segmentlerde yoğunlaşırken, CHP seçmeni seküler ve liberal segmentlerde ağırlıktadır. İYİ Parti ise görece geniş bir ideolojik yelpazeye yayılmış desteğiyle hem muhafazakâr dindar kesimden hem liberal merkezden oy alabilmiştir. DEM seçmeninin ideolojik dağınıklığı da dikkat çekicidir. Bu parti etrafındaki Kürt seçmen kitlesinin sosyolojik olarak yekpare bir “sol blok” olmadığını, aksine merkez sağ-muhafazakâr değerlerden seküler değerlere uzanan bir çeşitlilik barındırdığını ortaya koymaktadır.

Sandığa gitmeyen seçmenler de ideolojik kümeler içerisinde incelenmiştir. Bu grubun en yüksek oranda Özgürlükçü Merkez (%17,1) ve Uzlaşmacı Merkez (%14,5) segmentlerde olduğu ve bunları Muhafazakâr Demokratlar (%13,5) segmentin izlediği görülmektedir (Şekil 2). Buna karşılık Sol-Seküler kümede oy vermeyenlerin oranı daha düşüktür (%9,3). Bu durum, seçimlere katılmayan kitlenin özellikle merkez pragmatist ve muhafazakâr değer kümelerinde nispeten daha yaygın olduğunu, buna karşın seküler kesimde seçime katılımın daha yüksek olduğunu göstermektedir. Sandığa gitmeyen seçmenlerin ideolojik profili, ilerleyen bölümlerde ele alınacağı üzere, siyasi partilerin taban genişletme potansiyelleri açısından önemli ipuçları sunmaktadır.

PARTİLER ARASI BENZERLİK ANALİZİ

Farklı partilerin seçmen tabanları arasındaki benzerlik ve mesafe, iki ayrı metrik kullanılarak analiz edilmiştir: Kosinüs benzerliği ve Öklidyen mesafe. Tablo 2’de partilerin ideolojik profil benzerliklerini gösteren kosinüs benzerlik matrisi sunulmuştur. Bu matris, her bir partinin beş ideolojik küme arasında oy dağılımını bir vektör olarak ele alıp partiler arası açısal benzerliği hesaplamaktadır.

Tablo 2. Başlıca partilerin ideolojik kümeler bazında seçmen profilleri arasındaki kosinüs benzerlikleri

	AK Parti	CHP	MHP	İYİ Parti	DEM Parti	Diğer	Sandığa gitmedim
AK Parti	1,00						
CHP	0,74	1,00					
MHP	0,99	0,68	1,00				
İYİ Parti	0,80	0,88	0,78	1,00			
DEM Parti	0,78	0,83	0,74	0,69	1,00		
Diğer	0,87	0,96	0,83	0,95	0,82	1,00	
Sandığa gitmedim	0,92	0,90	0,88	0,94	0,84	0,97	1,00

Not: 1’e yakın değerler profillerin neredeyse tıpatıp örtüştüğünü, düşük değerler farklılaştığını gösterir.

Kosinüs benzerlik analizi, partilerin seçmen tabanları arasındaki ideolojik yakınlığı çarpıcı bir biçimde ortaya koymaktadır. En yüksek benzerlik değerine sahip parti ikilisi, 0,986 ile AK Parti ve MHP’dir; bu sonuç, Cumhuriyet İttifakı’nı oluşturan bu iki partinin seçmen profillerinin neredeyse özdeş olduğunu ve büyük oranda aynı muhafazakâr ve otoriter ideolojik segmentlere dayandığını kanıtlamaktadır. Muhalefet bloğunda ise, CHP ve İYİ Parti ikilisi 0,882 gibi yüksek bir benzerlik sergilemektedir; bu, Millet İttifakı ortaklarının tabanlarının seküler ve liberal-demokrat kümelerde kesiştiği için ideolojik dağılımlarının büyük ölçüde paralel olduğunu göstermektedir. Ayrıca, CHP’nin İYİ Parti dışındaki diğer muhalefet partileri arasında en yüksek benzerlik değerini DEM ile yakalaması (0,829), muhalefet blokunun ideolojik ortak paydasını yansıtmaktadır. Genel olarak, analiz ittifak içindeki partilerin ideolojik tabanlarının güçlü bir uyum sergilediğini ortaya koymaktadır.

Tablo 3. Başlıca partilerin ideolojik kümeler bazında seçmen profilleri arasındaki Öklidyen mesafe

	AK Parti	CHP	MHP	İYİ Parti	DEM Parti	Diğer	Sandığa gitmedim
AK Parti	0,00						
CHP	0,36	0,00					
MHP	0,10	0,42	0,00				
İYİ Parti	0,32	0,24	0,36	0,00			
DEM Parti	0,34	0,28	0,38	0,39	0,00		
Diğer	0,26	0,13	0,31	0,15	0,28	0,00	
Sandığa gitmedim	0,20	0,21	0,27	0,17	0,27	0,12	0,00

Not: 0’a yakın değerler profillerin neredeyse tıpatıp örtüştüğünü, yüksek değerler farklılaştığını gösterir.

Öklidyen mesafe metriği de Kosinüs benzerliği ile paralellik gösteren sonuçlar sunmaktadır; burada düşük mesafe yakınlığı, yüksek mesafe ise farklılığı işaret eder. Analizde, AK Parti ile MHP arasındaki 0,1 birimlik mesafe, tüm parti ikilileri arasındaki en düşük mesafe olarak kaydedilmiştir; bu bulgu, Cumhuriyet İttifakı seçmen profillerinin neredeyse tıpatıp örtüştüğünü bir kez daha teyit etmektedir. Buna karşın, CHP ile MHP arasındaki mesafe oldukça yüksek çıkmıştır; bu, CHP seçmeninin seküler ve liberal, MHP seçmeninin ise otoriter-muhafazakâr kümelerde yoğunlaşması nedeniyle ideolojik profillerinin neredeyse zıt olduğunu göstermektedir. Ayrıca, CHP'nin hem İyi Parti (0,24) hem de DEM (0,28) ile arasında orta düzeyde bir mesafe bulunması, Millet İttifakı partileri ile DEM arasında belirli ideolojik ortak zeminlerin varlığına işaret etmektedir. Genel sonuç olarak, her iki mesafe analizi de Cumhuriyet ve Millet blokları içindeki partilerin birbirine çok yakın olduğunu, ancak bloklar arası partilerin ideolojik olarak belirgin biçimde uzak olduğunu göstermektedir.

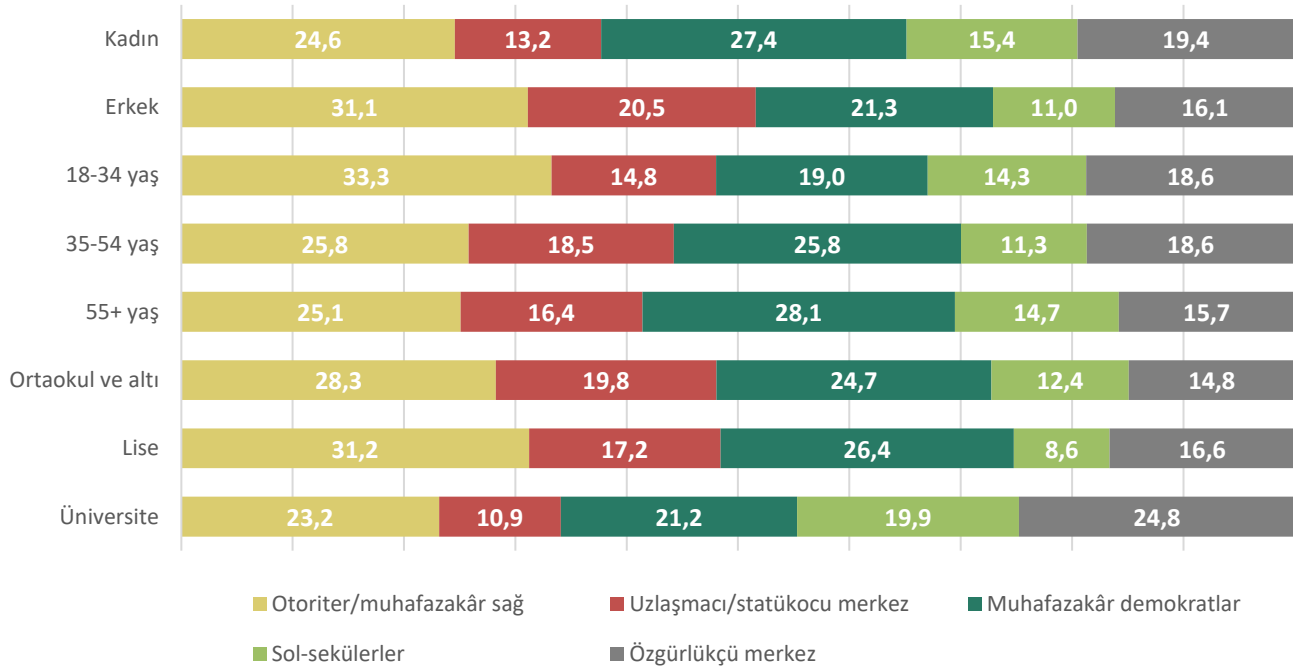
Genel olarak parti tabanları arası benzerlik analizi, gelecekteki olası ittifaklar ve politika stratejileri açısından önemli ipuçları vermektedir. AK Parti-MHP gibi zaten ittifak halinde olan partilerin seçmen benzerliği çok yüksek olduğu için bu ittifakın toplumsal zeminde de tutarlı ve kalıcı olma potansiyeli görülmektedir. Aynı şekilde CHP-İYİ Parti seçmenlerinin benzer profili, Millet İttifakı'nın uyumunu kolaylaştıran bir etken olarak okunabilir. Öte yandan CHP-DEM tabanlarının gerek kültürel gerek ideolojik farkları, bu iki partinin birlikteliğinde mesaj ve politika uyumunun zorlayıcı olabileceğine işaret etmektedir. "Diğer" küçük partilerin (DEVA, Gelecek, Saadet vb. ittifak ortakları) seçmen profillerinin ise CHP ve İyi Parti'ye çok yakın olduğu (kosinüs > 0,95) verisi dikkat çekicidir. Bu küçük partilerin taban benzerliği, Millet İttifakı bileşenlerinin ideolojik olarak aynı havuzdan beslendiğini ve birleşmelerinin seçmen nezdinde uyumlu olacağını göstermektedir.

Sandığa gitmeyen seçmenlerin ideolojik profilleri incelendiğinde, bu kitlenin tek bir bloktan gelmediği, aksine farklı kesimleri barındıran karma bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Kosinüs benzerlik sonuçları, oy vermeyenlerin profilinin hem İyi Parti (%94) ve CHP'ye (%90) yüksek benzerlik gösterdiğini hem de AK Parti tabanı ile ciddi bir yakınlık (%92) sunduğunu ortaya koymaktadır. Bu karma yapıya rağmen, özellikle merkez ve pragmatik değerlere yakın partilerle olan güçlü korelasyon, siyasi katılımı artırma potansiyeli açısından muhalefet için önemli bir fırsat alanı olabileceğini düşündürmektedir. Sonuç olarak, bu ve önceki analizlerde ortaya çıkan taban benzerlikleri, gelecekteki ittifaklar ve stratejiler için veri temelli öngörüler sunar: İdeolojik değerlerde ortaklaşan partilerin tabanları kolayca kaynaşırken, farklı sosyolojik evrenlere hitap eden partilerin iş birliği yapması durumunda taban tutundurması daha zor olacaktır.

DEMOGRAFİK DAĞILIMLAR VE SİYASAL İPUÇLARI

İdeolojik kümelerin demografik bileşimi incelendiğinde, cinsiyet dağılımında belirgin bir ayrışma göze çarpmaktadır. Erkek seçmenler, Otoriter/Muhafazakâr Sağ ve Uzlaşmacı Merkez gibi muhafazakâr-otoriter ve statükocu ideolojik yapılarda yüksek oranda (%55,5- %60,5) çoğunlukta toplanmaktadır. Buna karşın kadın seçmenler, Muhafazakâr demokrat, Sol-seküler ve Özgürlükçü merkez gibi seküler, demokratik ve liberal değerlere yatkın segmentlerde (%55-59 bandında) erkeklere kıyasla daha baskındır. Bu farklılaşma, doğrudan parti tabanlarına yansımaktadır: Erkeklerin çoğunlukta olduğu otoriter-muhafazakâr kümelerin AK Parti ve MHP tabanının ana gövdesini oluşturduğu düşünüldüğünde, bu partilerin seçmenlerinin ortalama olarak daha maskülen bir sosyolojik profil sergilediği söylenebilir. Buna karşılık, kadınların daha yüksek temsil edildiği seküler ve liberal segmentler, ağırlıklı olarak CHP ve kısmen İYİ Parti tabanını barındırarak bu partilerin görece daha kadın ağırlıklı bir profil çizdiği yönündeki genel kanaati desteklemektedir.

Şekil 3. Çeşitli demografik göstergelere göre seçmenlerin ideolojik kümelere dağılımı (%)

Not: Her bir demografik grubun beş ideolojik küme arasında nasıl dağıldığı yığılmış sütunlarla gösterilmektedir.

Yaş grupları açısından bakıldığında ideolojik kümeler arasında belirgin farklılıklar mevcuttur. 18-34 yaş arası genç seçmenler, ideolojik olarak iki uca dağılmış bir profil sergilemektedir. Gençlerin en yoğun olduğu segment Otoriter/Muhafazakâr Sağ (%33,3) grubudur, ancak önemli bir kısmı da Muhafazakâr Demokrat ve Özgürlükçü Merkez gibi liberale yakın gruplara dağılmıştır. Bu durum, gençlerin bir yanının milliyetçi-muhafazakâr değerlere sıkı bağlı olduğunu, diğer yanının ise değişime açık ve pragmatist olduğunu gösterir. Orta yaş grubu (35-54) ise en çok Muhafazakâr Demokrat ve Muhafazakâr Sağ kümelerde toplanarak daha gelenekselci bir çizgi sergilemektedir. 55 yaş ve üstü seçmenler arasında da dindar-muhafazakâr tutumlar baskın olmakla birlikte, bu grubun en yüksek oranla Muhafazakâr Demokrat segmentte toplanması, eski kuşak muhafazakârların demokrasiye önem veren bir çizgide durduğunu ima etmektedir. Genel olarak, seküler ve liberal değerleri benimseyen kesim içinde gençlerin ve ileri yaştakilerin oranı, orta yaş grubuna kıyasla daha yüksektir.

Eğitim düzeyi, ideolojik kümelerin ayrışmasında kritik bir faktördür. Anket verilerine göre, üniversite mezunları çoğunlukla Sol-Seküler ve Özgürlükçü Merkez gibi seküler-liberal değer kümelerinde temsil edilmektedir. Buna karşılık, daha düşük eğitim düzeyine sahip seçmenler ise Muhafazakâr Sağ ve Muhafazakâr Demokrat gibi geleneksel değer kümelerinde yoğunlaşmaktadır. Bu dağılım, CHP ve İYİ Parti gibi partilerin, yükseköğretim görmüş seçmenlerin yoğunlaştığı seküler-liberal segmentlerde güçlenerek daha eğitilmiş bir seçmen tabanına sahip olduğu yönündeki beklentilerle örtüşmektedir. Diğer yandan, AK Parti ve MHP'nin kalesi konumundaki otoriter-muhafazakâr segmentte eğitim düzeyi ortalamasının daha düşük olduğu; bu partilerin ağırlıklı olarak ilkokul/lise mezunu veya kırsal kesim seçmenini barındırdığı görülmektedir.

Elde edilen demografik bulgular, siyasi partilerin sosyolojik dayanakları hakkında somut ipuçları sunmaktadır. AK Parti ve MHP, ideolojik konumlanışlarıyla (muhafazakâr-otoriter) tutarlı olarak, daha çok erkek, orta yaşlı, düşük eğitim profiline sahip, kırsal kesimden ve geleneksel değerlere bağlı seçmenlerden destek almaktadır. Örneğin, AK Parti'nin geleneksel aile yapısı ve muhafazakâr değerlere vurgu yapan söylemi, bu tabanda karşılık bulmaktadır. Buna karşın CHP, seküler ve liberal segmentlerdeki gücü sayesinde, daha fazla kadın, daha yüksek eğitilmiş ve şehirli seçmen kitlesini çekmektedir; CHP'nin laiklik, kadın hakları ve eğitim gibi konulara yaptığı vurgu bu tabanı pekiştirmektedir. İYİ Parti ve muhalefetteki diğer küçük partiler (DEVA gibi), özellikle liberal pragmatist segmentte yoğunlaşarak, eğitilmiş, kentli, kadın ve genç seçmenlerden hatırı sayılır bir destek bulabilmiştir. Bu veriler, siyasi partilerin kampanya stratejilerinin hitap ettikleri sosyolojik kesimlerle doğrudan ilişkili olduğunu göstermektedir.

Araştırma, Kürt kökenli seçmenlerin ideolojik açıdan tek bir blok oluşturmadığını, tersine farklı değer kümelerine dağıldığını göstermektedir. Kürt seçmenlerin önemli bir kesimi Sol-seküler ve Özgürlükçü Merkez kümelerinde yer almaktadır. Bu dağılım, Kürt seçmenlerin bir kısmının seküler-sol değerlere bağlıyken, dindar-muhafazakâr arka plana sahip olan diğer bir kısmının dahi etnik kimlik hakları konusunda pragmatist ve uzlaşmacı bir tutum benimseyebildiğini ortaya koyar. Bu çift odaklı yapı, DEM seçmeninde de görülmektedir; taban bir ucu otoriter olmayan merkez sağa, diğer ucu seküler sola uzanmaktadır. Kürt seçmenlerin, Türk-İslam sentezinin baskın olduğu Otoriter Sağ ve Muhafazakâr Demokrat segmentlerde daha az temsil edilmesi, Kürt meselesinin Türkiye siyasetinde klasik sağ-sol ayrımını aşan özgün bir eksen yarattığına işaret etmektedir. Sonuç olarak, Kürt seçmenlerin ideolojik çeşitliliği, partilerin tek boyutlu yaklaşımlarının yetersiz kalacağını ve siyasi rekabetin etnik kimlik ve kültürel haklar eksenindeki değer çatışmaları üzerinden şekillenmesinin muhtemel olduğunu göstermektedir.

YORUM VE ÇIKARIMLAR

Bu çalışmanın detaylı ideolojik kümelenme haritası, Türkiye siyasetindeki partiler arası seçmen geçişkenliği ve bloklar arası rekabetin gelecekteki niteliği hakkında hayati çıkarımlar sunmaktadır. Analiz, seçmenlerin ideolojik olarak birbirine yakın değerleri paylaşan komşu segmentler arasında bir akışkanlık potansiyeli olduğunu belirtmektedir, ancak bu potansiyel sınırlıdır ve yönlendirilmiş durumdadır. Örneğin, muhafazakâr taban içinde yer alan Otoriter Sağ ile daha ılımlı Muhafazakâr Demokrat grupları arasında değer ortaklıkları bulunmaktadır; bu da DEVA veya Saadet Partisi gibi muhafazakâr demokrat aktörler devreye girdiğinde, bu iki segment arasında seçmen geçişlerinin mümkün olabileceğini gösterir. Benzer şekilde, seküler blokta Sol-Sekülerler ile Özgürlükçü Merkez, ortak liberal değerler ve sistem tercihleri nedeniyle CHP'nin radikal seküler tabanı ile İYİ Parti/DEVA'nın merkez liberal tabanı arasında geçişkenliğe olanak tanımaktadır.

Kutuplar Arası Geçiş Kapalı

Ancak, ideolojik spektrumun zıt uçlarındaki segmentler arasında, örneğin otoriter-muhafazakâr sağ ile Sol-Seküler sol arasında, doğrudan seçmen geçişinin yaşanması oldukça düşük bir ihtimaldir. Araştırma bulguları, bu zıt kutupların sosyolojik olarak tamamen farklı dünyalara ait olduğunu ve değerler skalasında neredeyse hiçbir ortak noktaları bulunmadığını kanıtlamaktadır. Bu durum, partilerin yeni kitleye hitap etmek için kendi çekirdek değerlerinden keskin tavizler vermekten kaçınacağını ve yeni seçmen arayışında daha çok komşu ideolojik segmentlere yöneleceğini düşündürmektedir.

Sandığa Gitmeyen Seçmenler ve Merkez Fırsatı

Sandığa gitmeyen seçmenlerin hatırı sayılır bir kısmı, özgürlükçü ve uzlaşmacı merkez segmentlerde tespit edilmiştir. Bu bulgu, bu seçmenlerin mevcut partilerde kendilerini tam olarak temsil eden bir adres bulamadıklarını işaret ederken, aynı zamanda bu kitleyi mobilize etme potansiyeli olan partiler için büyük bir fırsat sunmaktadır. Özellikle İYİ Parti ve muhalefetteki küçük partiler gibi merkezde konumlanan aktörlerin, profilleri oy vermeyenlere oldukça benzediği için bu kitleden oy alma potansiyeli yüksek görünmektedir. Veriler genel olarak, sandığa gitmeyenlerin otoriter veya kutuplaştırmacı söylemlere mesafeli, daha ılımlı değer kümelerine ait olduğunu gösterdiğinden, ekonomik sıkıntılar ve demokrasi talepleri yükseldiğinde muhalefet blokunun bu kesimleri mobilize etme avantajı olabilir.

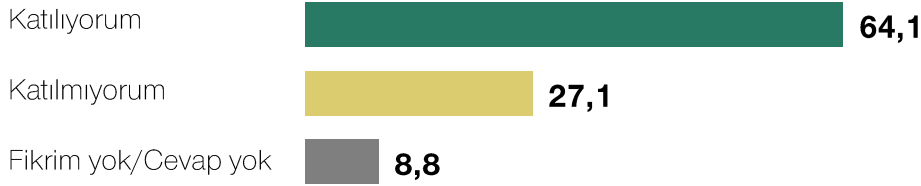
Siyasal Rekabetin Yeni Eksenleri

Çalışmanın en önemli sonucu, Türkiye'de siyasal rekabetin temel ekseninin klasik sağ-sol ideolojik çatışmadan ziyade, çok boyutlu değer temelli çatışmalar etrafında şekillenmesidir. Bu çatışmaların ana hatları şunlardır: Otoriterlik vs. Çoğulcu Yönetim Anlayışı, Muhafazakârlık vs. Özgürlükçü Toplumsal Değerler ve bunlara ek olarak Kültürel Kimlik Talepleri. Örneğin, AK Parti-MHP ittifakının "güçlü liderlik, bekâ söylemi ve muhafazakâr kimlik" ortak paydasında kenetlendiği, CHP-İYİ Parti gibi muhalefet ittifaklarının ise ideolojik zemininin "demokrasi ve hukuk devleti" gibi değerler ekseninde şekillendiği görülmektedir. Bu durum, siyasetin dilinin ekonomik vaatlerin ötesine geçerek adalet, özgürlük, güvenlik ve kimlik gibi değer temalarını merkeze almasını kaçınılmaz kılmaktadır. Önümüzdeki dönemde partilerin başarısı, kendi ideolojik çekirdeklerini korurken komşu değer segmentlerinden ne kadar seçmen devşirebildiklerine ve bu yeni değer eksenleri üzerinden nasıl bir denge kurabildiklerine bağlı olacaktır.

CEMEVLERİNİN STATÜSÜ

Cemevlerine ibadethane statüsü verilmelidir görüşüne katılanlar %64'tür. Alevi açılımına işaret eden Bahçeli'nin tabanı MHP'de görüşe destek %74, ittifak ortağı AK Parti tabanında %54'tür.

"Cemevlerine ibadethane statüsü verilmelidir." görüşüne katılıyor musunuz?

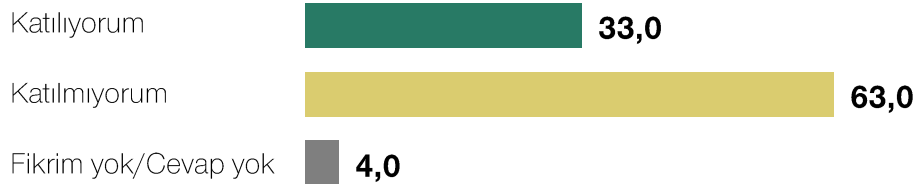
14 Mayıs 2023 Milletvekili seçiminde oy verilen partiye göre dağılım -%

	Katılıyorum	Katılmıyorum	Fikrim yok/ Cevap yok	Toplam
AK Parti	53,6	35,5	10,9	100
CHP	75,8	19,4	4,8	100
MHP	73,5	18,5	8,0	100
İYİ Parti	75,8	13,6	10,6	100
DEM Parti	71,6	24,3	4,1	100
Diğer parti	65,0	29,4	5,5	100
ORTALAMA	64,1	27,1	8,8	100

DİN VE SİYASET

Toplumun %63'ü siyasi kararlara dini değerler rehberlik etmemeli görüşündedir.

“Dini değerler, siyasal kararlarda rehber olmalıdır.” Görüşüne katılır mısınız?

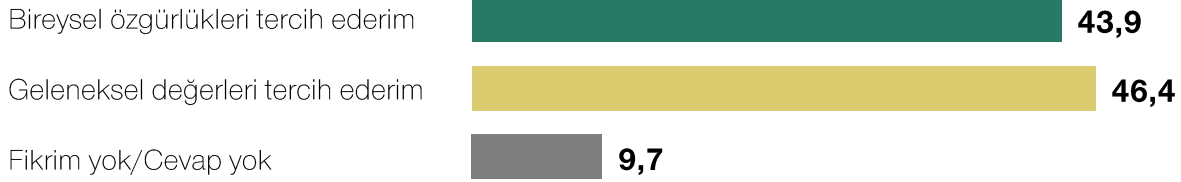
14 Mayıs 2023 Milletvekili seçiminde oy verilen partiye göre dağılım -%

	Katılıyorum	Katılmıyorum	Fikrim yok/ Cevap yok	Toplam
AK Parti	53,5	42,5	4,0	100
CHP	17,1	80,2	2,7	100
MHP	54,6	41,1	4,3	100
İYİ Parti	13,4	85,0	1,6	100
DEM Parti	26,7	68,4	4,9	100
Diğer parti	18,7	81,3		100
ORTALAMA	33,0	63,0	4,0	100

ÖZGÜRLÜK- GELENEK ÇATIŞMASI

Cumhur ittifakı seçmenleri ve İYİ Parti tabanı daha çok geleneksel değerlere yaslanırken muhalif seçmenler bireysel özgürlükleri önceliyor.

Bireysel özgürlüklerle geleneksel değerler çatıştığında hangisini tercih edersiniz?

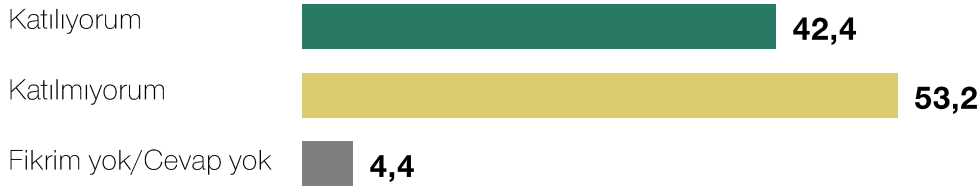
14 Mayıs 2023 Milletvekili seçiminde oy verilen partiye göre dağılım -%

	Bireysel özgürlükleri tercih ederim	Geleneksel değerleri tercih ederim	Fikrim yok/Cevap yok	Toplam
AK Parti	36,0	54,7	9,4	100
CHP	62,4	27,3	10,4	100
MHP	31,3	63,5	5,2	100
İYİ Parti	43,5	54,7	1,8	100
DEM Parti	46,2	42,6	11,2	100
Diğer parti	43,8	45,7	10,5	100
ORTALAMA	43,9	46,4	9,7	100

KÜRTÇE’NİN KAMU KURUMLARINDA KULLANIMI

Kürtçe'nin kamu kurumlarında kullanımını onaylayanlar %42'dir.

**“Kürtçe’ nin kamu kurumlarında ve belediyelerde kullanımına izin verilmelidir.”
Görüşüne katılır mısınız?**

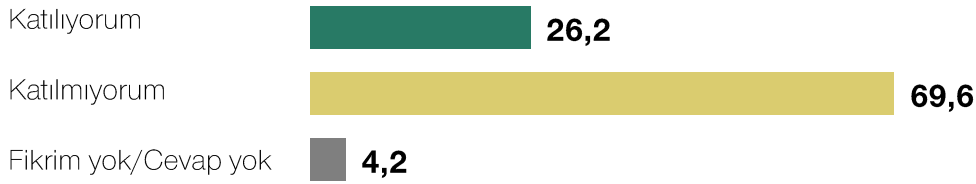
14 Mayıs 2023 Milletvekili seçiminde oy verilen partiye göre dağılım -%

	Katılıyorum	Katılmıyorum	Fikrim yok/ Cevap yok	Toplam
AK Parti	44,1	49,9	6,0	100
CHP	30,7	67,5	1,8	100
MHP	39,8	59,2	1,0	100
İYİ Parti	28,0	69,9	2,1	100
DEM Parti	92,5	7,5		100
Diğer parti	37,7	52,8	9,5	100
ORTALAMA	42,4	53,2	4,4	100

GÜÇLÜ LİDERLİĞE BAKIŞ

Toplumun yalnızca %26'sı meclisi ve seçimleri önemsemeyecek bir lidere sıcak bakıyor.

"Bazı durumlarda güçlü bir liderin meclisi ve seçimleri önemsemeden kararlar alması daha iyidir." Görüşüne katılır mısınız?

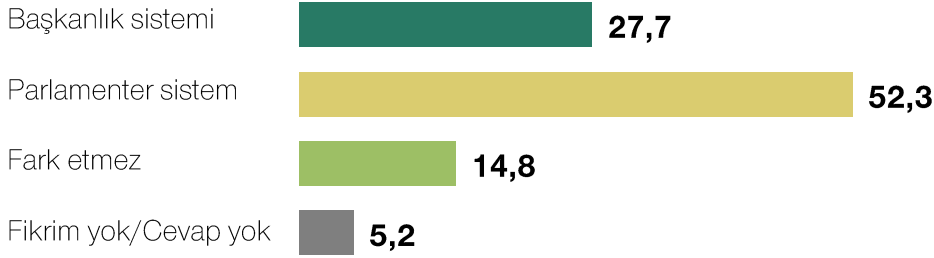
14 Mayıs 2023 Milletvekili seçiminde oy verilen partiye göre dağılım -%

	Katılıyorum	Katılmıyorum	Fikrim yok/ Cevap yok	Toplam
AK Parti	39,6	55,5	4,9	100
CHP	13,0	84,3	2,7	100
MHP	38,4	56,4	5,2	100
İYİ Parti	9,0	86,8	4,2	100
DEM Parti	24,5	71,4	4,1	100
Diğer parti	24,1	70,2	5,6	100
ORTALAMA	26,2	59,6	4,2	100

HANGİ SİSTEM?

Seçmenlerin yarısından fazlası parlamenter sistemi tercih ediyor.

Hangi yönetim sistemini tercih edersiniz?

14 Mayıs 2023 Milletvekili seçiminde oy verilen partiye göre dağılım -%

	Başkanlık sistemi	Parlamenter sistem	Fark etmez	Fikrim yok/ Cevap yok	Toplam
AK Parti	47,5	27,3	19,8	5,4	100
CHP	13,3	77,5	6,8	2,4	100
MHP	56,6	23,1	17,7	2,6	100
İYİ Parti	3,8	89,8	6,4		100
DEM Parti	7,6	76,8	12,8	2,8	100
Diğer parti	17,2	70,7	2,7	9,4	100
ORTALAMA	27,7	52,3	14,8	5,2	100

DİNDARLIK DÜZEYİ

Toplumun en dindar kesimi 7,2 ile AK Parti seçmeni olurken onu 7,1 ile MHP seçmeni takip ediyor.

Dindarlık düzeyinizi 0 = Hiç dindar değilim, 5 orta düzeyde dindarım, 10 = Çok dindarım olacak şekilde 0 ile 10 arasında değerlendirir misiniz?

**Soruya «0, hiç dindar değilim», «5, orta düzeyde dindarım», «10, çok dindarım» olacak şekilde cevap alınmıştır.*

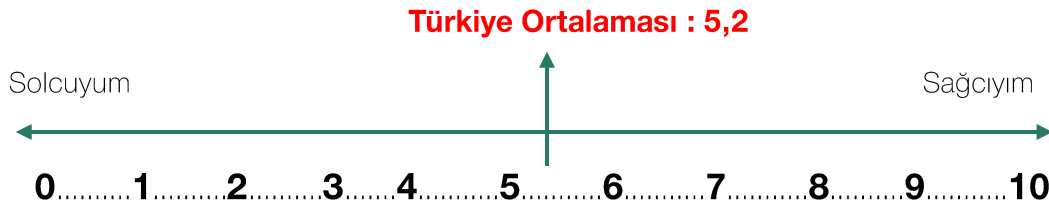
14 Mayıs 2023 Milletvekili seçiminde oy verilen partiye göre dağılım -%

	Dindarlık düzeyinizi 0 = Hiç dindar değilim, 5 orta düzeyde dindarım, 10 = Çok dindarım olacak şekilde 0 ile 10 arasında değerlendirir misiniz?
AK Parti	7,2
CHP	5,1
MHP	7,1
İYİ Parti	6,5
DEM Parti	5,7
Diğer parti	5,8
ORTALAMA	6,2

SAĞ SOL EKSENİNDE KİŞİSEL KONUM

MHP seçmenleri 8,1 ile kendini sağcı olarak tanımlayanların en fazla olduğu seçmen grubudur.

Sol-sağ ekseninde “0 = Solcuyum, 5 ortadayım 10 = Sağcıyım” olacak şekilde kendinizi nereye yerleştirirsiniz?

**Soruya «0, solcuyum «5, ortadayım», «10, sağcıyım» olacak şekilde cevap alınmıştır.*

14 Mayıs 2023 Milletvekili seçiminde oy verilen partiye göre dağılım -%

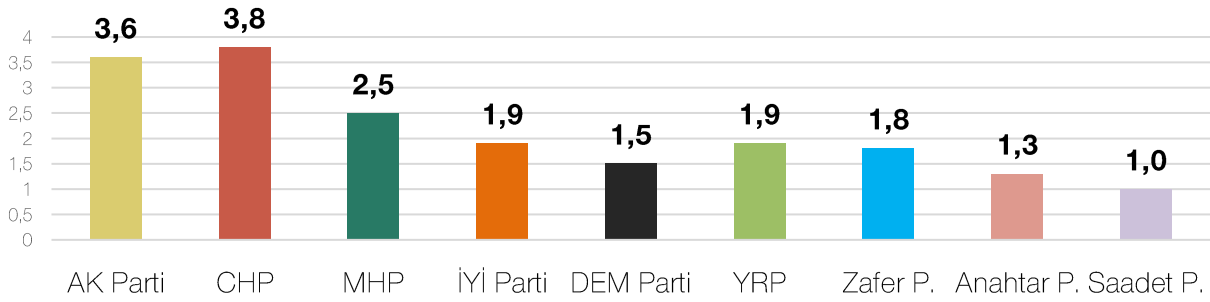
	Sol-sağ ekseninde “0 = Solcuyum, 5 ortadayım 10 = Sağcıyım” olacak şekilde kendinizi nereye yerleştirirsiniz?
AK Parti	6,7
CHP	3,5
MHP	8,1
İYİ Parti	5,5
DEM Parti	2,4
Diğer parti	4,9
ORTALAMA	5,2

PARTİLERE OY VERME EĞİLİMİ

Oy verme eğilimi sorulduğunda CHP 3,8 ile Türkiye’de tercih edilmeye en yatkın birinci parti görünürken AK Parti az bir farkla onu takip ediyor. İki parti arasında yakın geçen zirve yarışı oy verme eğilimlerinde de gözlemleniyor. Ancak puanların oy vermeme eğilimine daha yakın kümelenmesi tüm partiler için mesaj içeriyor.

Aşağıdaki partilere oy verme eğiliminiz nedir?

**Soruya «0, asla oy vermem», «5, ortadayım», «10, kesinlikle oy veririm» olacak şekilde cevap alınmıştır.*

14 Mayıs 2023 Milletvekili seçiminde oy verilen partiye göre dağılım -%

	AK Parti	CHP	MHP	İYİ Parti	DEM Parti	Yeniden Refah Partisi	Zafer Partisi	Anahtar Parti	Saadet Partisi
AK Parti	7,9	1,6	4,8	1,4	1,1	2,4	1,2	1,2	1,1
CHP	0,6	7,8	0,4	2,2	1,0	1,2	2,3	1,0	0,8
MHP	4,7	1,3	7,0	1,1	0,6	1,7	0,8	1,0	0,4
İYİ Parti	0,6	5,6	0,9	6,1	1,0	2,1	3,9	3,3	2,1
DEM Parti	0,9	3,8	0,4	0,5	8,4	0,9	0,2	0,2	0,6
Diğer parti	1,4	3,5	0,6	2,1	0,7	2,5	3,4	2,9	1,2
ORTALAMA	3,6	3,8	2,5	1,9	1,5	1,9	1,8	1,3	1,0